

«Η εφαρμογή των τεχνολογιών πληροφορικής στην Κοινωνική Ασφάλιση: Προοπτικές και Οφέλη»

Κυρίες και Κύριοι Καλησπέρα, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οργανωτική Επιτροπή της Ένωσης για την Προάσπιση των Κοινωνικών Δικαιωμάτων και του ΕΒΕΑ για την πρόσκληση στη σημαντική αυτή ημερίδα.

Η Κοινωνική ασφάλιση αποτελεί έναν από τους πρώτους χώρους που έγιναν μεγάλες επενδύσεις στη μηχανογράφηση και την πληροφορική φτάνοντας πολλές φορές σε υπερβολές την περίοδο του μεγάλου κατακερματισμού και της πληθώρας των ασφαλιστικών ταμείων. Η κληρονομιά αυτής της περιόδου περιλαμβάνει δεκάδες πληροφοριακά συστήματα και εφαρμογές με διαφορετικού επιπέδου συντήρηση αλλά και ένα πλούτο ασφαλιστικών δεδομένων. Το βασικό στοιχείο είναι ότι οι δεκάδες αυτές εφαρμογές λειτουργούν και σήμερα αυτόνομα σπαταλώντας πόρους των ασφαλισμένων, ακόμη και την περίοδο της κρίσης, παρά τη διοικητική ενοποίηση των δεκάδων ταμείων ήδη από το νόμο Πετραλιά. Ενδεικτικά, για να συγκεντρώσουμε στο Σύστημα «ΗΛΙΟΣ» για πρώτη φορά το 2012, τα στοιχεία των 2,7 εκατομμυρίων συνταξιούχων έπρεπε να τα αντλήσουμε από 93 διαφορετικά πληροφοριακά συστήματα και εφαρμογές.

Ο νόμος 4387/2016 φιλοδοξεί να ενοποιήσει το σύνολο των ασφαλιστικών ταμείων σε δυο οργανισμούς στον ΕΦΚΑ και στο ΕΤΕΑΕΠ. Η προσπάθεια της ενοποίησης θα μπορούσε να υποστηριχθεί τεχνικά επαρκώς με μεσαίας έκτασης επεκτάσεις/βελτιώσεις σε μια σειρά από λειτουργικά πληροφορικά συστήματα όπως:

- α. Το Πληροφοριακό Σύστημα «ΑΜΚΑ-ΕΜΑΕΣ», το οποίο περιλαμβάνει τα στοιχεία όλων των άμεσα και έμμεσα ασφαλισμένων και αποτελεί το κλειδί επικοινωνίας της Κοινωνικής Ασφάλισης με όλους τους υπόλοιπους φορείς της δημόσιας διοίκησης.
- β. Το Πληροφοριακό Σύστημα «ΕΡΓΑΝΗ», μέσω του οποίου καταχωρούνται από τον Οκτώβριο του 2012, αναλυτικά όλα τα στοιχεία μισθωτών σχέσεων μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων,

- β. Τα Ολοκληρωμένα Πληροφοριακά Συστήματα των ταμείων που συγχωνεύτηκαν στην ΕΦΚΑ,
- γ. Το Πληροφοριακό Σύστημα «Ήλιος» που από το Δεκέμβριο του 2012 καταχωρούνται και εκκαθαρίζονται οι συντάξεις των 2,7 εκ. συνταξιούχων της χώρας,
- δ. Το Πληροφοριακό Σύστημα «ΑΡΙΑΔΝΗ» που από το Μάρτιο του 2013 τροφοδοτεί την Κοινωνική Ασφάλιση με μηνιαία στοιχεία ληξιαρχικών μεταβολών, εξαλείφοντας το φαινόμενο των «μαϊμού» συντάξεων,
- ε. Το Πληροφοριακό Σύστημα «ΑΤΛΑΣ» που από τον Ιούνιο του 2014 ενοποίησε και ψηφιοποίησε την ασφαλιστική ικανότητα του συνόλου των άμεσα και έμμεσα ασφαλισμένων και από τον Δεκέμβριο του 2014 ενοποίησε στο «Ασφαλιστικό Βιογραφικό» 5,4 εκ. ασφαλισμένων 23δς ημέρες ασφάλισης από το 1994. Επιπλέον το 2015 παραδόθηκαν στο «ΑΤΛΑΣ» και μια σειρά από λειτουργικότητες όπως η ενιαία χορήγηση ασφαλιστικής ενημερότητας, λειτουργικότητες απονομής συντάξεων κ.α.,
- στ. το πληροφοριακό σύστημα διασύνδεσης των λογιστηρίων των ταμείων και συγκέντρωσης της πληροφορίας σε ενιαίο περιβάλλον online διαχείρισης που παραδόθηκε το 2015 , και
- ζ. το νέο Data Center της ΗΔΙΚΑ που ολοκληρώθηκε επίσης το 2015

Τα παραπάνω αποτελούν την τεχνολογική παρακαταθήκη του ΕΦΚΑ και ΕΤΕΑΠ και σε συνδυασμό με την κατάλληλη στρατηγική θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην αποφυγή των λαθών του παρελθόντος με τη σύγκλιση των πληροφοριακών συστημάτων και πρωτίστως την αξιοποίηση του πλούτου των δεδομένων τους προς όφελος της εξυπηρέτησης των ασφαλισμένων, των συνταξιούχων και των εργοδοτών. Στην κατεύθυνση αυτή θα συνέβαλλαν και μια σειρά από 6 πλεονεκτήματα που καμία άλλη διοίκηση ασφαλιστικού ταμείου δε είχε στο παρελθόν και περιλαμβάνουν:

- α. την δημιουργία από τον 4387 δυο μόνο κέντρων (ΕΦΚΑ και ΕΤΕΑΕΠ) χάραξης στρατηγικής, απόφασης και διοίκησης,

- β. την ύπαρξη διαθέσιμων υποδομών στο G-Cloud της ΓΓΠΣ, σε περίπτωση κάλυψης της χωρητικότητας του DataCenter της ΗΔΙΚΑ,
- γ. τον πλούτο των ασφαλιστικών δεδομένων που έχει συσσωρευτεί από τη δεκαετία του 1970 στην ΗΔΙΚΑ και αργότερα στις εφαρμογές των πρώην ταμείων,
- δ τα διαθέσιμα τεχνολογικά εργαλεία που με ταχύτητα και ευελιξία υποστηρίζουν τη διαχείριση μεγάλου όγκου δεδομένων, την ανάπτυξη διαδικτυακών εφαρμογών, και την online διασύνδεση πληροφοριακών συστημάτων,
- ε. την υφιστάμενη εξοικείωση του προσωπικού, των ασφαλισμένων, των συνταξιούχων και των εργοδοτών με τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες και
- στ. τον επαρκή χρόνο σχεδιασμού και υλοποίησης από το Μάιο του 2016 που ψηφίστηκε ο νόμος μέχρι τον Ιανουάριο του 2017 που ξεκίνησε η λειτουργία των δύο φορέων.

Σήμερα δύο χρόνια μετά την ψήφιση του 4387, φαίνεται ότι η ευκαιρία αυτή δεν αξιοποιήθηκε. Καταρχήν ο χρόνος των 8 περίπου μηνών για το σχεδιασμό και την υλοποίηση της πληροφοριακής υποστήριξης των 2 νέων φορέων πέρασε στο σύνολό του σχεδόν αναξιοποίητος. Δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα, όπως προκύπτουν από τη Διαύγεια:

- α. η ΗΔΙΚΑ αποφασίζει ότι πρέπει να προσφύγει σε εξωτερικό εργολάβο για την ανάπτυξη του συστήματος υπολογισμού των εισφορών των ελεύθερων επαγγελματιών στις 19 Ιανουαρίου του 2017.
- β. Ανατίθεται μετά από πρόχειρο διαγωνισμό το έργο «ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗ ΤΟΥ ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΤΟΥ ΕΦΚΑ» στις 18 Ιανουαρίου 2017

Στο επίπεδο της στρατηγικής ελήφθησαν αρκετές αποφάσεις στην λάθος κατεύθυνση με σημαντικότερη αυτή της δημιουργίας ενός νέου μητρώου ασφαλισμένων και συνταξιούχων του ΕΦΚΑ με τη χορήγηση

νέων αριθμών μητρώου αντί της χρήσης του ΑΜΚΑ. Η εφαρμογή έγινε μάλιστα χωρίς να αξιοποιηθεί η τεχνογνωσία από προηγούμενες συγχωνεύσεις με αποτέλεσμα πλήθος ασφαλισμένων να έρθουν αντιμέτωποι με λάθη στα στοιχεία τους που ποίκιλλαν από μια απλή διαφορά στα στοιχεία επικοινωνίας μέχρι και την «εξαφάνιση» του Αριθμού Μητρώου ή τη συγχώνευσή τους σε άλλο αριθμό μητρώου, την «εξαφάνιση» αριθμών μητρώου ήδη συνταξιούχων, την «εξαφάνιση» ασφαλιστικής ικανότητας κλπ. Δημιουργήθηκε έτσι αρχικά ένα παράλληλος ΑΜΚΑ μέσα στον ΕΦΚΑ και το παγκόσμιο παράδοξο όλο το Δημόσιο (Υγεία, Εφορίες, Δημοτολόγια/Ληξιαρχεία, Αστυνομικές Ταυτότητες) να επικοινωνεί με την Κοινωνική Ασφάλιση μέσω του ΑΜΚΑ και η Κοινωνική Ασφάλιση να επικοινωνεί στο εσωτερικό της με τον νέο Αριθμό Μητρώου του ΕΦΚΑ. Σύντομα εγκαταλείφθηκε μερικώς ο αρχικός σχεδιασμός και επανήλθε ο ΑΜΚΑ στο προσκήνιο για την επικοινωνία των ασφαλισμένων με τον ΕΦΚΑ.

Τουλάχιστον προβληματικές είναι και οι επιλογές που έγιναν για τις εισφορές των ελεύθερων επαγγελματιών στο πλαίσιο της ένταξής τους στον ΕΦΚΑ. Καταρχήν δεομένης της προειλημμένης απόφασης για μετάβαση της είσπραξη ασφαλιστικών εισφορών στην ΑΑΔΕ, η βέλτιστη τεχνολογικά λύση θα ήταν να αναπτυχθούν οι αναγκαίες λειτουργικότητες στα κατάλληλα συστήματα της ΑΑΔΕ και να ξεκινήσει η είσπραξή του από την ΑΑΔΕ από την αρχή του 2017. Θα γλιτώναμε έτσι διπλές αναπτύξεις εφαρμογών και το κόστος μετάπτωσης των δεδομένων που θα ακολουθήσει.

Τελικά επελέγη η ανάπτυξη μιας νέας εφαρμογής για την υποστήριξη των αμιγώς ελευθέρων επαγγελματιών και μιας νέας λειτουργικότητας στην ΑΠΔ για όσους ενέπιπταν στις διατάξεις του αρ.39 παρ.9. Στην πράξη προέκυψαν μεγάλα προβλήματα συντονισμού που ταλαιπωρούν ακόμη και σήμερα του ασφαλισμένους. Τα 3 σημαντικότερα από αυτά είναι:

- α. η έλλειψη διασύνδεσης μεταξύ του νέου συστήματος των εισφορών των ελεύθερων επαγγελματιών με το σύστημα της ΑΠΔ 18 μήνες μετά τη λειτουργία του ΕΦΚΑ. Αποτέλεσμα είναι η αδυναμία υπολογισμού της ασφαλιστικής ικανότητας περίπου

100.000 ελεύθερων επαγγελματιών που εντάσσονται στο άρθρο 39 παρ 9. Οι Ασφαλισμένοι αυτοί υποχρεούνται να επισκέπτονται τα καταστήματα του πρώην ΙΚΑ για πάρουν βεβαίωση ότι έχουν καταχωρηθεί στην ΑΠΔ για να την προσκομίσουν στη συνέχεια στις υπηρεσίες του πρώην ΟΑΕΕ. Για τον ίδιο λόγο καθυστερεί και είναι άγνωστο πότε θα ολοκληρωθεί η εκκαθάριση των εισφορών του 2017 για περίπου 350.000 ασφαλισμένους με παράλληλη ασφάλιση ή με ασφάλιση σε έως 2 εργοδότες (άρθρο 39 παρ 9).

β. η καθυστέρηση στην έκδοση ειδοποιητηρίων για το ΕΤΕΑΕΠ, τα οποία όταν θα εκδοθούν θα περιλαμβάνουν συσσωρευμένες οφειλές 20-24 μηνών δημιουργώντας, μαζί με τις τρέχουσες ασφαλιστικές εισφορές, την εκκαθάριση των εισφορών του ΕΦΚΑ για το 2107 και τις φορολογικές υποχρεώσεις σοβαρό πρόβλημα ρευστότητας στους ελεύθερους επαγγελματίες.

γ. η έλλειψη διασύνδεσης με τα συστήματα της ΑΑΔΕ για την εκκαθάριση όσων ελεύθερων επαγγελματιών έχουν διακόψει την άσκηση ελεύθερου επαγγέλματος από τις αρχές τους 2017 με αναδρομική ισχύ από 31/12/16.

Στο πεδίο της απονομής των συντάξεων, ο νόμος 4387 εισήγαγε νέους τρόπους υπολογισμού των συντάξεων που απαιτούν τροποποιήσεις στα πληροφοριακά συστήματα, οι οποίες στην πλειοψηφία τους φαίνεται πως έχουν ολοκληρωθεί. Ταυτόχρονα όμως εισήγαγε τον επανυπολογισμό όλων των συντάξεων και τον υπολογισμό της προσωπικής διαφοράς, διαδικασία που έχει ήδη καθυστερήσει 6 μήνες.

Συνολικά η ευκαιρία για ενοποίηση ή διασύνδεση των πληροφοριακών συστημάτων που σήμανε η διοικητική ενοποίηση των ταμείων μέσω του 4387 φαίνεται ότι δεν έχει αξιοποιηθεί. Αντίθετα μάλιστα επαναλήφθηκαν παθογένειες με αυτόνομες αναπτύξεις και αυξήθηκε η γραφειοκρατία για αρκετά μεγάλες ομάδες ασφαλισμένων. Η επιδείνωση αυτή συμβαδίζει με μια γενική επιδείνωση στο πεδίο της ψηφιακής διακυβέρνησης στη χώρα, όπως πιστοποιείται από το σχετικό δείκτη που ανακοινώθηκε από την ΕΕ τον προηγούμενο μήνα στον

οποίο βρεθήκαμε στην τελευταία 28^η θέση κατάταξης από την 21^η που κατείχαμε το 2015.

Η υπόλοιπη Ευρώπη έχει εισέλθει σήμερα στην εποχή της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης και του ψηφιακού μετασχηματισμού της οικονομίας της, σημαντική συνιστώσα της οποίας αποτελεί και ο ψηφιακός μετασχηματισμός της Δημόσιας Διοίκησης. Η ψηφιακή οικονομία αναγνωρίζεται ως το όχημα για την ανάπτυξη του μέλλοντος. Οι τεχνολογίες του Υπολογιστικού Νέφους και των Μεγάλων Δεδομένων διαμορφώνουν νέες ευκαιρίες και ανοίγουν τελείως νέους δρόμους στην καθημερινότητα των πολιτών και των επιχειρήσεων.

Η σύσταση του ΕΦΚΑ και του ΕΤΕΑΕΠ θα μπορούσε να αποτελέσει σημαντική ευκαιρία για τον ψηφιακό μετασχηματισμό της κοινωνικής Ασφάλισης, αρκεί να υπάρξει όραμα και ισχυρή στρατηγική δέσμευση στην προσπάθεια μετασχηματισμού, καθώς και αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων του περιβάλλοντος που προαναφέρθηκαν.

Με τα δεδομένα αυτά μπορούν γρήγορα και με μικρό κόστος να προωθηθούν νέες ηλεκτρονικές υπηρεσίες προς ασφαλισμένους, συνταξιούχους και εργοδότες, που θα μειώσουν τα διοικητικά βάρη, θα αυξήσουν την αποτελεσματικότητα και θα βελτιώσουν την καθημερινότητα του προσωπικού που υπηρετεί στην κοινωνική ασφάλιση.

Πρέπει εδώ να κάνουμε μια θεμελιώδη, ίσως όχι τόσο αυτονόητη παραδοχή, ότι η πληροφορία θα πρέπει καταχωρείται μια και μόνη φορά στο πλέον κατάλληλο προεπιλεγμένο πληροφοριακό σύστημα και στη συνέχεια θα αντλείται και θα χρησιμοποιείται όπου από τις άλλες εφαρμογές απαιτείται. Στην κατεύθυνση αυτή οι λειτουργίες του μητρώου στα υποκαταστήματα του ΕΦΚΑ μπορούν να υποκατασταθούν από τις λειτουργίες του πληροφοριακού συστήματος ΑΜΚΑ ΕΜΑΕΣ όσον αφορά τα στοιχεία ταυτότητας τους ασφαλισμένου και μια διασύνδεση με τη ΓΓΠΣ και το σύστημα Εργάνη για την καταχώρηση έναρξης/λήξης επαγγέλματος η έναρξης μισθωτής απασχόλησης αντίστοιχα.

Περισσότερο εντυπωσιακό είναι όμως το τι θα μπορούσε να γίνει στο πεδίο της απονομής των συντάξεων. Ξεκινώντας από τις συντάξεις αιτία θανάτου του ασφαλισμένου, είναι απολύτως εφικτή η άμεση απονομή κατόπιν ηλεκτρονικής αίτησης των δικαιούχων διασταυρώνοντας τη ληξιαρχική πράξη θανάτου μέσω του συστήματος ΑΡΙΑΔΝΗ, τη συγγενική σχέση μέσω του μητρώου του ΑΜΚΑ, και σε δεύτερο χρόνο μέσω του Μητρώου Πολιτών, και την φοιτητική ιδιότητα μέσω του Συστήματος Ακαδημαϊκής Ταυτότητας. Πρόκειται για μια διαδικασία που αφορά περίπου 35.000 δικαιούχους το χρόνο και αντιστοιχεί στο ένα τρίτο του συνόλου των συντάξεων που απονέμονται.

Αντίστοιχη αυτοματοποίηση και επίσπευση μπορεί να επιτευχθεί και στις συντάξεις γήρατος, τουλάχιστον στις προσωρινές αξιοποιώντας τα δεδομένα ασφάλισης που υπάρχουν στο σύστημα ΑΤΛΑΣ, και στα παλαιότερα συστήματα της ΗΔΙΚΑ. Αξίζει να σας πω ότι τα στοιχεία αυτά χρησιμοποιούνται και σήμερα από τους εισηγητές ως βάση για την απονομή των συντάξεων, οι οποίοι διορθώνουν τα όποια σφάλματα υπάρχουν κατόπιν αντιπαραβολής με τα φυσικά παραστατικά του φακέλου συνταξιοδότησης. Το εκπληκτικό είναι ότι από μια στατιστική επεξεργασία που είχαμε κάνει το 2014 στην ΗΔΙΚΑ για την αξιοπιστία των δεδομένων αυτών με δείγμα το σύνολο των συντάξεων ενός έτους προέκυψε ποσοστό σφαλμάτων μικρότερο του 10%.

Ολοκληρώνοντας, θα ήθελα να σταθούμε συνοπτικά στα 4 κυριότερα οφέλη από ένα μελλοντικό ψηφιακό μετασχηματισμό της Κοινωνικής Ασφάλισης για τον ΕΦΚΑ και το ΕΤΕΑΠ, τα οποία περιλαμβάνουν:

- α. τη μείωση της γραφειοκρατίας και του χρόνου εξυπηρέτησης των ασφαλισμένων, συνταξιούχων και εργοδοτών
- β. την απελευθέρωση του προσωπικού του ΕΦΚΑ και του ΕΤΕΑΕΠ από χαμηλής προστιθέμενης αξίας εργασίες και την ανάθεση σε αυτό κρίσιμων εργασίες όπως ο έλεγχος της εισφοροδιαφυγής ή είσπραξη οφειλών.
- γ. την καταπολέμηση της απάτης και της εισφοροδιαφυγής μέσω της στατιστικής ανάλυσης μεγάλου όγκου δεδομένων και της ανάδειξης ύποπτων υποθέσεων για έλεγχο

δ. την υποστήριξη του Υπουργείου, της ΓΓΚΑ και των διοικήσεων του ΕΦΚΑ και του ΕΤΕΑΕΠ στην αποτελεσματική λήψη αποφάσεων και χάραξης πολιτικής μέσω της χρήσης αναφορών από τα Πληροφοριακά Συστήματα.

Η σύσταση του ΕΦΚΑ και του ΕΤΕΑΕΠ μέσω του 4387 αποτελεί σημαντική, αναξιοποίητη μέχρι σήμερα, ευκαιρία για τον ψηφιακό μετασχηματισμό της κοινωνικής Ασφάλισης. Θα πρέπει να έχουμε αίσθηση ότι η καθυστέρηση αυτή έχει κόστος τόσο στη βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος όσο και στην ανταγωνιστικότητα της εθνικής οικονομίας. Η απόσταση ανάμεσα στις οικονομίες που μετασχηματίζονται ψηφιακά και αυτές που μένουν πίσω μεγαλώνει πια με ραγδαίους ρυθμούς. Ότι παλαιότερα απαιτούσε μια γενιά για να γίνει, τώρα μπορεί να πραγματοποιηθεί σε μόλις λίγα χρόνια.

Είναι επομένως πολύ σημαντικό να μην χαθεί άλλος χρόνος.

Ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας.

Δρ. Χ.Χάλαρης